

Historia Domów Wypoczynkowych Szalay

Rodzina Szalayów przybyła na ziemię polską z Węgier po 1772 roku. Józef Szalay urodził się w Drohobyczu, uczęszczał do szkoły w Nowym Sączu. Ukończył Uniwersytet Lwowski, został urzędnikiem i przeprowadził się do Lwowa, a w późniejszym okresie do Szczawnicy.

Jest twórcą uzdrowiska w Szczawnicy, które odziedziczył po ojcu Stefanie Szalay w 1839 r.

Ambicją Józefa Szalaya było uczynienie ze Szczawnicy uzdrowiska dorównującego najbardziej znanym kurortom w Europie. Z jego inicjatywy zbudowano kąpielice zakładową, pierwsze łaźienki, restaurację, będące do dziś wzorem polskiego budownictwa uzdrowiskowego oraz pensjonaty. Dbał też o oprawę architektoniczną odkrywanych źródeł wód - "Magdaleny", "Jana", "Szymona", "Walerii", "Heleny" i "Anieli". Rozszerzył i unowocześnił Górny Park Źdrojowy.

Organizował pierwsze spływy przełomem Dunajca. Zlecał analizę chemiczną szczawnickich wód, łączyła go przyjaźń z polskim balneologiem Józefem Dietlem.

W czasie jego zarządów Szczawnica stała się popularnym letniskiem arystokracji i sfer artystycznych.

Bywali tu m.in.: Cyprian Kamil Norwid, Józef Ignacy Kraszewski, Adam Asnyk, Michał Bałucki, Henryk Sienkiewicz, Maria Konopnicka, Bolesław Prus, Lucjan Siemiński, Jan Matejko, Wincenty Pol.

Obie Wille zostały wybudowane w latach 90 XIX w przez Julię Szalay, synową Józefa Szalaya. Następnie dziedziczyli je wnukowie Józefa i ich dorosłe już wtedy rodziny.

❖ *Willa Szalay I- nazywana była "Hotelem Narodowym"*

❖ *Szalay II - był prywatnym domem rodziny Szalayów*

Ciekawostką jest, że żona wnuka Józefa Szalaya – Henietta, jedno z mieszań

w tym domu oddała pisarzowi Janowi Wiktorowi, którego była protektorką. Lokum to zajmował do końca życia. Literat dedykował jej jeden z pierwszych swoich utworów "Przez Łzy". Jego mieszkanie w Willi Szalayów stało się miejscem spotkań literatów: Władysław Orkana i grupy pisarzy skupionej wokół Emila Zegadłowicza. To w Willi Szalay Jan Wiktor pisał o przydrożnych kąpalczkach, malowidłach na szkło, góralskiej kulturze, tworzył powieści o chłopskiej wierze w czary i uroki. Salonik pisarza w Szalayówce był miejscem niezwykłym, klimatycznym.

Tam w otoczeniu przebogatego zbioru XVII i XIX wiecznych obrazków malowanych na szkło, ceramiki podhalańskiej i spiskiej, XIX-wiecznej rzeźby ludowej, galerii obrazów, stały meble w stylu zakopiańskim, które zapełniał bogaty księgozbiór.

▪ W 1951 roku oba pensjonaty Szalay zostały upaństwowione i przejęte przez Fundusz Wczasów Pracowniczych.

▪ Przez pewien okres czasu w jadalni willi Szalay I funkcjonowała wystawa obrazów Zofii Krzyszkowskiej – Rychlickiej.

▪ W 1992 roku obie wille zostały odzyskane przez spadkobierców Henrietty.